

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 14. април 2014. године

Предмети бр. 167/09, 174/09 и 175/09

Соња КОРИЋАНИН

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 14. априла 2014. године, уз присуство следећих чланова:

г. Марека Новицког, председавајућег
гђе Кристин Чинкин
гђе Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ

г. Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменућу жалбу, уложену сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, обављеног такође и електронским путем, у складу са правилом 13 § 2 свог Пословника, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалбе су уложене 7. априла 2009. године и уписане су 30. априла 2009. године.
2. Дана 23. децембра 2009. године, Комисија је затражила од жалиоца да достави додатне информације. Није добијен никакав одговор.

3. Дана 6. октобра 2010. године, Комисија је одлучила да споји жалбе сходно правилу 20 свог Пословника.
4. Дана 18. априла 2012. године, жалбе су прослеђене Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)¹, како би се добиле примедбе УНМИК-а на њихову прихватљивост.
5. Дана 24. маја 2012. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
6. Дана 23. августа 2012. године, Комисија је прогласила жалбе прихватљивим.
7. Дана 10. септембра 2012. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалби, као и копије истражних списа који се односе на предмет.
8. Дана 11. фебруара 2013. године, СПГС је доставио УНМИК-ове примедбе на меритум жалби, заједно са релевантном документацијом.
9. Дана 9. априла 2014. године, Комисија је од УНМИК-а затражила да потврди да ли се објављивање списа у вези са предметом може сматрати коначним. УНМИК је доставио свој одговор истог дана.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

10. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
11. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на

¹ Списак скраћеница и акронима коришћених у тексту налази се у приложеном Прилогу.

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како виђено, тако речено“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999.) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999.); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001.); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову“ (2001.); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovomemorybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002-2004; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010.); подаци које је издао Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhchr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у ком су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.

12. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу безбедно да се врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.
13. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли, или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага, вратила се на Косово.
14. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
15. Иако постоји спор око бројки, процењује се да је више од 15.000 лица усмрћено или нестало током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се, од октобра 2012. године, 1766 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).
16. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже

постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.

17. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према годишњем извештају полиције УНМИК-а из 2000. године, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.
18. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 24 међународних и 341 домаћег судије и тужиоца. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999) констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у то време „добро функционише“ и да је „одржив“.
19. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), била је одговорна за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврди где се налазе нестала лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их њиховим породицама. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
20. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра

2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.

21. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали МоР о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на активности које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ов ОП и полиција УНМИК-а требало је да буду предати ЕУЛЕКС-у.

В. Околности везане за отмицу и нестанак гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић

22. Гђа Соња Корићанин је кћерка гђе Јелене Лалић (предмет бр. 167/09) и г. Војислава Лалића (предмет бр. 174/09), и унука гђе Милосаве Лалић (предмет бр. 175/09). Према наводу жалиоца, припадници ОВК су отели све три особе 20. јуна 1999. године из њихове куће у селу Штупељ, општина Клина у области Пећи. Од тада се не зна где се они налазе.

23. Жалилац наводи да је отмица пријављена КФОР-у, УНМИК-у, укључујући Међународне тужиоце у Приштини и Пећи, МКЦК-у, Министарству унутрашњих послова Србије (МУП) и Црвеном крсту Србије.

24. Жалилац је Комисији доставила копије МКЦК-овог захтева за проналажење у погледу ове три жртве. Захтеви за проналажење у погледу г. Војислава Лалића и гђе Јелене Лалић отворени су 5. маја 2000. године, док је захтев за проналажење у погледу гђе Милосаве Лалић отворен 29. маја 2001. године. Сва три МКЦК-ова захтева за проналажење су још увек отворена³.

25. Жалилац је такође доставила три уверења Црвеног крста Србије, датирана на 13. јун 2005. године, у којима се наводи да су гђа Јелена Лалић, г. Војислав Лалић и гђа Милосава Лалић нестали 1. августа 1999. године и да се још увек налазе на списку особа које су нестале на територији Косова.

26. Жалилац је такође доставила Комисији копије уверења издатих од стране релевантних органа српског МУП-а у погледу све три жртве. У овим сличним уверењима наводи се да су гђу Јелену Лалић, г. Војислава Лалића и гђу Милосаву Лалић отели припадници ОВК јуна 1999. године и да је, с тим у вези, 15. августа 2001. године поднета кривична пријава српском тужилаштву за регион Пећи, са иступеним одељењем у Лесковцу, у ужој Србији.

³ База података МКЦК-а је доступна на адреси: <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en/pages/search-persons.aspx> (прегледано 10. априла 2014.).

27. Жалилац је доставила копију недатиране кривичне пријаве (на српском језику) против непознатих починилаца, у погледу отмице г. Војислава Лалића и гђе Јелене Лалић. Њена сестра, гђа Ж. К. упутила је ову кривичну пријаву Међународном јавном тужиоцу Окружног јавног тужилаштва у Пећи (ОЈТ). Жалиочева сестра такође је поднела скоро идентичну кривичну пријаву Међународном јавном тужиоцу ОЈТ-а у Пећи, у погледу отмице гђе Милосаве Лалић. Жалилац је такође доставила копију недатиране пријаве (на српском језику).
28. Имена жалиочевих сродника такође се налазе на списку несталих лица који је МКЦК проследио УНМИК-у 12. октобра 2001. године, у погледу којих је МКЦК прикупио анте-мортем податке на територији уже Србије у периоду између 1. јула и 20. септембра 2001. године, као и у бази података коју је саставио УНМИК-ов КНЛСМ⁴.
29. У релевантним пољима ставки у бази података на мрежи коју води МКНЛ⁵ у вези са г. Војиславом Лалићем и гђом Јеленом Лалић стоји следеће: „прикупљен довољан број референтних узорака“ и „није пронађен подударни ДНК“; као „наводни датум нестанка“ у погледу г. Војислава Лалића наводи се 19. јун 1999. године, док је у погледу његове супруге наведен датум 17. јун 1999. године. У сличној ставци у погледу гђе Милосаве Лалић, стоји: „није пронађен довољан број референтних узорака“ и „није пронађен подударни ДНК“; 1. јун 1999. године наведен је као датум нестанка.

С. Истрага

30. У овом предмету, Комисија је од УНМИК-а примила истражне документе који су се претходно налазили код ЈИРЗ-а полиције УНМИК-а и УНМИК-овог КНЛСМ-а. Када је Комисији доставио списе, фебруара 2013. године, УНМИК је напоменуо да можда постоји још информација у вези са овим предметом, које се не налазе у достављеним документима. Међутим, 9. априла 2014. године, он је потврдио Комисији да нису прибављени додатни релевантни документи.
31. Што се тиче објављивања података који се налазе у списима, Комисија подсећа да јој их је УНМИК дао на увид под обавезом чувања поверљивости података. У том погледу, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.

Везано за нестанак гђе Јелене Лалић (предмет бр. 167/09)

32. Спис садржи недатиран образац за идентификацију жртве, у вези са гђом Јеленом Лалић, који је очигледно попунио МКЦК између 1. јула и 20. септембра 2001. године (видети § 28 горе у тексту). Осим личних података и описа анте-мортем података у погледу гђе Јелене Лалић, у обрасцу се такође налазе адресе и бројеви телефона њене

⁴ База података КНЛСМ-а није отворена за јавност. Комисија ју је прегледала у вези са овим случајем 9. априла 2014. године.

⁵ База података МКНЛ-а је доступна на адреси http://www.ic-mp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 9. априла 2014.).

- сестре, гђе Ј. С. у ужој Србији, и њене кћерке, гђе Ж. К. Наводи се да је гђа Јелена Лалић отета заједно са још четири особе: г. Војиславом Лалићем, гђом Милосавом Лалић, гђом Миљаном Лалић и г. Љубомиром Лалићем. Према овом обрасцу, она је последњи пут виђена 17. јуна 1999. године у селу Штупељ. Исти подаци налазе се у другом обрасцу за идентификацију жртве, а преузети су из базе података 27. јануара 2005. године; овај образац има унакрсну референцу на предмет ЈНЛ-а полиције УНМИК-а бр. 2003-000086.
33. Спис садржи и ЈНЛ-ов Извештај о наставку случаја у погледу предмета бр. 2003-000086, који садржи само једну ставку датирану на 12. април 2003. године, која гласи: „Извршен упис у базу података и DVI систем“.
34. Штампани извод из ЈНЛ-ове базе података, направљен 16. марта 2005. године, у погледу ЈНЛ-овог предмета бр. 0423/INV/05 има унакрсну референцу на предмете бр. 2002-000567, 2003-000074, 2003-000084, 2003-000085 и 2003-000086. У пољу „датум пријема“ стоји „11.март 2005. (проверити)“; у пољу „подаци о несталом лицу“ налазе се имена г. Живка Марушића (предмет бр. 2001-001434), гђе Цвете Марушић (предмет бр. 2002-000460), гђе Милице Марушић (предмет бр. 2001-001002) и гђе Достане Шутић (предмет бр. 2002-000563)“.
35. Други, сличан, штампани извод из ЈНЛ-ове базе података датиран је на 23. март 2004. године. Поред података из старијег извода, у пољу „Белешке истражитеља“ овог извода стоји: „Дана 29. јуна 1999. године, припадници ОВК напали су нестала лица која су се налазила у кући. Од тада се та лица воде као нестала“.
36. У другом обрасцу „ЈНЛ-овог извештаја“, састављеног на основу ЈНЛ-ове базе података 16. марта 2005. године, у погледу отмице гђе Јелене Лалић, предмет бр. 2003-000086, наводи се да је она нестала 17. јуна 1999. године, заједно са г. Војиславом Лалићем, гђом Милосавом Лалић, гђом Миљаном Лалић и г. Љубомиром Лалићем.
37. Овај део списка такође садржи ЈНЛ-ов Извештај о анте-мортем истрази (ИАМИ), започет 11. марта 2005. године и завршен 21. марта 2005. године, у вези са ЈНЛ-овим предметом бр. 2003-000086, у погледу отмице гђе Љиљане Лалић. У пољу „Сведок“, на предњој страни, налазе се адреса и број телефона њене кћерке, гђе Ж. К. у ужој Србији. У пољу „Осумњичени“ стоји име г. Ћ. Д. Овај извештај се односи на случајеве 10 несталих лица, укључујући гђу Јелену Лалић: г. Живко Марушић (предмет бр. 2001-001434), гђа Цвета Марушић (предмет бр. 2002-000460), гђа Милица Марушић (предмет бр. 2001-001002), гђа Достана Шутић (предмет бр. 2002-000563), г. Вучко Шутић (предмет бр. 2002-000567), г. Војислав Лалић (предмет бр. 2003-000074), гђа Милосава Лалић (предмет бр. 2003-000081), г. Љубомир Лалић (предмет бр. 2003-000084), и гђа Миљана Лалић (предмет бр. 2003-000085)”, пошто су сви они наводно отети током истог напада ОВК на село Штупељ 26. јуна 1999. године.
38. У пољу „Сажетак информација“ ИАМИ-ја стоји да је свих десет жртава нестало након напада ОВК на село, 26. јуна 1999. године, који је опљачкао и запалио српске куће. Како се наводи у извештају, „не постоје доступне информације о околностима

[њиховог] нестанка“. У пољу „Даља истрага“ овог извештаја наводи се да је ЈНЛ ступио у контакт са сведоком, гђом Ж. К, која је идентификовала г. Ћ. Д. као једног од могућих починилаца, и њихове суседе, г. и гђу Т, као могуће сведоке. Гђа Ж. К. је додала да су узорци ДНК већ били прикупљени.

39. У ИАМИ-ју се даље наводи са је ЈНЛ телефонским путем контактирао и гђу М. Ш, рођаку гђе Милице Марушић, гђе Достане Шутић и г. Вучка Шутића. Према сажетку тог разговора у извештају, гђа М. Ш. је навела да су се тог дана г. Живко Марушић, гђа Цвета Марушић, гђа Милица Марушић, гђа Достана Шутић и г. Вучко Шутић, као и још једна особа, г. П. М, налазили у кући породице Марушић. Око 22:00, г. П. М, који је у том тренутку био иза куће, „зачуо је пучње и вриштање“. Он је тада побегао ка брду одакле је видео како кућа гори и „чуо је буку“. Када се следећег јутра г. П. М. вратио у село, сусед косовски Албанац му је рекао да није видео ни чуо ништа што се десило прошле ноћи, али му је саветовао „да бежи колико даље може, уз божју помоћ“. Према наводу г. П. М, исто се десило и члановима породице Лалић. Како наводи гђа М. Ш, г. П. М није био вољан да да изјаву због својих година, али је ипак дао своју адресу у ужој Србији. Она је такође поменула да су већ достављени узорци крви.
40. У извештају се такође наводи следећи податак који је пронашао истражитељ путем претраге на мрежи у електронској публикацији Центра за хуманитарно право *Отмице и нестанци неалбанског становништва на Косову у периоду 24. март 1999 – 31. децембар 2000*⁶:

Марушић Милица (Ж, 66); њен девер, Марушић, Живко (67); његова супруга, Марушић, Цвета; Шутић, Вучко (М, 67), његова супруга Шутић, Достана (64); Лалић, Војислав (М, 63); његова супруга Лалић, Јелена (62); Лалић, Љубомир (М, 66); Лалић, Милијана (Ж, 60), Срби, из Штупеља, у општини Клина – нестали дана 17. јуна 1999. године. Син Милице Марушић поново је испричао да су 17. јуна, око 10:30 увече чланови породице чули некога како зове његовог оца да изађе из куће. Препознавши глас суседа Албанца, Ћазима, који је био припадник ОВК, породица није пустила старог Марушића да изађе из куће. Припадници ОВК су затим развалили улазну капију, ушли у двориште и убили пса. Марушићи су побегли кроз задња врата у поље иза куће, а за њима су побегли Срби из суседних кућа. Видели су како припадници ОВК пљачкају и спаљују њихове домове. Бежећи кроз шуму, Срби из Штупеља су се домогли православне цркве у околном селу Будисавци. Тек тада су схватили да Марушићи, Шутићи и Лалићи нису са њима.

41. У пољу „Испитани сведоци“ стоји „Нема“. У закључку извештаја истражитељ је навео да „не постоје информације које би довеле до могућег проналажења НЛ-а. Овај предмет треба да остане неактиван у оквиру ЈРЗ-а“.

⁶ Видети: *Отмице и нестанци неалбанског становништва на Косову у периоду 24. март 1999. – 31. децембар 2000*, стр. 64 / / доступно на званичној веб страници Центра за хуманитарно право: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/02/KO-Abductions-and-disappearances-of-non-Albanians-in-Kosovo-1.pdf> (прегледано 9. априла 2014.).

Везано за нестанак г. Војислава Лалића (предмет бр. 174/09)

42. Спис садржи недатиран МКЦК-ов образац за идентификацију жртве, у вези са г. Војиславом Лалићем, који је очигледно попунио МКЦК између 1. јула и 20. септембра 2001. године (видети § 28 горе у тексту). Поред записа личних података и описа анте-мортем података у погледу г. Војислава Лалића, у обрасцу су дати адреса његовог брата, г. Ј. Л. и адреса и број телефона његове кћерке, гђе Ж. К, у ужој Србији. Наводи се такође да је г. Војислав Лалић отет заједно са још четири особе: гђом Јеленом Лалић, гђом Милосавом Лалић, гђом Миљаном Лалић и г. Љубомиром Лалићем. Према овом обрасцу, он је последњи пут виђен 17. јуна 1999. године у селу Штупељ. Исти подаци налазе се у другом обрасцу за идентификацију жртве, а преузети су из базе података 27. јануара 2005. године; овај образац има унакрсну референцу на предмет ЈНЛ-а полиције УНМИК-а бр. 2003-000074.
43. Овај део списка такође садржи и ЈНЛ-ов Извештај о наставку случаја у погледу предмета бр. 2003-000074, који садржи само једну ставку датирану на 10. април 2003. године, која гласи: „Извршен упис у базу података и DVI систем“.
44. У спису се такође налазе копије истих штампаних извода из ЈНЛ-ове базе података, споменуте горе у тексту (§§ 33 и 35).
45. У „Извештају ЈНЛ-а“, састављеном на основу ЈНЛ-ове базе података 16. марта 2005. године, у погледу отмице г. Војислава Лалића, предмет бр. 2003-000074, налазе се исте информације као у сличном документу споменутом у погледу гђе Јелене Лалић (видети § 36).
46. Овај део списка такође садржи ЈНЛ-ов ИАМИ, започет 11. марта 2005. године и завршен 21. марта 2005. године, у вези са ЈНЛ-овим предметом бр. 2003-000074, у погледу отмице г. Војислава Лалића. Садржај овог извештаја је идентичан старијем извештају у погледу гђе Јелене Лалић (видети изнад §§ 37 - 41).
47. У прилогу ИАМИ-ја налази се откуцан, непотписан и недатиран сажетак изјаве гђе Ж. К. Поред горепоменутих података (видети § 38), наводи се да су се куће породица Лалић и Марушић налазиле 200-300 метара једна од друге и да су ове породице у родбинским везама.

Везано за нестанак гђе Милосаве Лалић (предмет бр. 174/09)

48. Спис садржи недатиран МКЦК-ов образац за идентификацију жртве, у вези са гђом Милосавом Лалић, који је очигледно попунио МКЦК између 1. јула и 20. септембра 2001. године (видети § 28 горе у тексту). Поред личних података и описа анте-мортем података у погледу г. Војислава Лалића, у обрасцу је дата адреса његовог брата, г. Р. А, на Косову, као и адреса и број телефона његове унуке, гђе Ж. К, у ужој Србији. Наводи се такође да је гђа Милосава Лалић отета заједно са још четири особе: г. Војиславом Лалићем, гђом Јеленом Лалић, гђом Миљаном Лалић и г. Љубомиром Лалићем. Према овом обрасцу, она је последњи пут виђена 17. јуна 1999. године у селу Штупељ. Исти подаци налазе се у другом обрасцу за идентификацију жртве, а

преузети су из базе података 27. јануара 2005. године; овај образац има унакрсну референцу на предмет ЈНЛ-а полиције УНМИК-а бр. 2003-000081.

49. Следећи документ у овом делу списка је ЈНЛ-ов Извештај о наставку случаја у погледу предмета бр. 2003-000081, који садржи само једну ставку датiranу на 10. април 2003. године, која гласи: „Извршен упис у базу података и DVI систем“.
50. У спису се такође налазе копије истих штампаних извода из ЈНЛ-ове базе података, споменуте горе у тексту (§§ 33 и 35).
51. У „Извештају ЈНЛ-а“, састављеном на основу ЈНЛ-ове базе података 16. марта 2005. године, у погледу отмице гђе Милосаве Лалић, предмет бр. 2003-000081, налазе се исте информације као у сличном документу споменутом у погледу гђе Јелене Лалић (видети § 36).
52. Овај део списка такође садржи ЈНЛ-ов ИАМИ, започет 11. марта 2005. године и завршен 21. марта 2005. године, у вези са ЈНЛ-овим предметом бр. 2003-000081, у погледу отмице гђе Милосаве Лалић. Садржај овог извештаја је идентичан старијем извештају у погледу гђе Јелене Лалић (видети изнад §§ 37 - 41).
53. У ЈИРЗ-овом Извештају о предмету у погледу предмета бр. 2005-00148, датiranом на 21. октобар 2007. године, наводи се да је предмет уписан у базу података 31. августа 2005. године; статус предмета је „неактиван“. У њему се помиње жалилац у својству лица које извештава. У овом извештају не постоји унакрсна референца ни на један други предмет. У пољу „Сажетак“ овог извештаја стоји:

Спомиње се српска тужба. Дана 29. јуна 1999. године, група од петнаестак наоружаних и униформисаних припадника ОВК, отела је жртву Милосаву Лалић заједно са већом групом припадника српске националности, и одвела их у непознатом правцу. Од тада се не зна где она налази ни да ли је жива. Случај је пријављен МКЦК-у и КФОР-у.

54. У ЈИРЗ-овом извештају о анализи случаја, датiranом на 19. новембар 2007. године, догађај је окарактерисан као „Тероризам, злочин против човечности и пропуст да се пријави кривично дело“. У извештају стоји да су у овом злочину били једна жртва, један сведок, једна забележена изјава сведока, „око 15“ познатих осумњичених, који су били „наоружани, униформисани припадници ОВК“. У пољу „Сажетак злочина“ налазила се идентична копија текста из „Сажетка“ горенаведеног ЈИРЗ-овог извештаја о случају од 21. октобра 2007. године. У овом извештају не постоји унакрсна референца ни на један други случај.
55. Дана 28. децембра 2007. године, један други службеник ЈИРЗ-а прегледао је овај Извештај о анализи случаја, и написао: „Нису доступне информације о жртви нити додатни подаци, затворити предмет – обавестити ОП“.
56. Спис такође садржи писмо које је МКЦК-ова Мисија на Косову упутила КНЛСМ-у дана 11. јула 2008. године, са информацијама о наводном гробу гђе Милосаве Лалић. Према информацијама које поседује МКЦК, крајем јуна 1999. године, њене посмртне

остатке пронашао је сусед близу њене куће у селу Штупељ и они су касније сахрањени на православном гробљу Вакаф у истом селу, „под крошњом великог, маркантног дрвета“. У наставку писма стоји: „потврђено је да на назначеном месту постоји наводни гроб“.

57. У писму, датираним на 18. јул 2008. године, КНЛСМ је обавестио Мисију МКЦК-а на Косову да су они истражили област у којој се налази наводни гроб али да нису успели да идентификују тачно место, пошто у српском делу гробља Вакаф није било дрвећа док је једно друго оближње гробље имало пуно дрвећа, али ниједно дрво није било „велико и маркантно“. На крају овог писма, КНЛСМ је затражио достављање додатних информација.
58. Дана 9. септембра 2008. године, службеник КНЛСМ-а је у склопу истраге послао електронску поруку Мисији МКЦК-а на Косову. У спису не постоје додатна саопштења по том питању.

III. ЖАЛБЕ

59. Жалилац се жали на УНМИК-ов наводни пропуст да ваљано истражи отмицу и нестанак блиских чланова њене породице.. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац позива на кршење процедуралног проширења члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).
60. Жалилац се такође жали на душевну бол и патњу, које су јој наводно проузроковане овом ситуацијом. У том погледу, Комисија сматра да се жалилац ослања на члан 3 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

1. Опсег разматрања Комисије

61. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе упућене њој значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих

страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.

62. Пре него што започне разматрање меритума жалби, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.
63. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСГПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенцији о правима детета.
64. Комисија такође примећује да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више није спроводио извршну власт над косовским судским системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност за било какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалилац жали на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.
65. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусти који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 31). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЈП.
66. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над „жалбама које се односе на наводна кршења људских права до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери

у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147-149; ЕСЉП, *Кипар против Турске* [ВВ], бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

67. Жалилац се жали, у суштини, на повреду права које се односе на изостанак адекватне кривичне истраге у вези са отмицом и нестанком њених родитеља и баке. Жалилац такође наводи да није била обавештена о томе да ли је истрага уопште спроведена и какав је био њен исход.
68. У својим примедбама на меритум жалбе сходно члану 2, СПГС не оспорава чињеницу да су гђа Јелена Лалић, г. Војислав Лалић и гђа Милосава Лалић нестали у околностима опасним по живот. Он напомиње да је „убрзо након распоређивања УНМИК-а јуна 1999. године, безбедносна ситуација на Косову после сукоба остала напета. КФОР се још увек припремао за одржавање јавне безбедности и реда и мира и догодио се одређени број озбиљних кривичних инцидената чије су мете били косовски Срби, укључујући отмице и убиства“.
69. СПГС прихвата одговорност УНМИК-а да спроведе истрагу случајева гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалић и гђе Милосаве Лалић, сходно процедуралном аспекту члана 2 ЕКЉП. Према речима СПГС-а, „главна сврха такве истраге је обезбеђивање ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, како је дефинисано Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 од 25. јула 1999. о овлашћењима привремене управе на Косову и касније измењеном и допуњеном Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. о закону који се примењује на Косову“.
70. СПГС сматра да је таква обавеза двострука, укључујући „(i) обавезу да се кроз истрагу утврди судбина и/или локација нестале особе; и (ii) обавезу да се спроведе истрага којом ће моћи да се утврди да ли је смрт проузрокована незаконито а која ће, такође, довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт несталог лица“.
71. СПГС даље примећује да се, при одлучивању о пријавама сходно процедуралном делу члана 2 мора обратити пажња на то да се на УНМИК не ставља немогућ или несразмеран терет. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду од 15. фебруара 2011. године коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у којој је, у ставу 70, наведено следеће:

„Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, нарочито у првих десет година након рата. У таквој пост-конфликтној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је

расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса“.

72. Са становишта СПГС-а, у периоду након сукоба на Косову, УНМИК се суочио са ситуацијом сличном оној у Босни. Многи људи за које се није знало где се налазе отети су, убијени и сахрањени у необележеним гробовима на територији Косова или ван ње, што је умногоме отежало проналажење и повратак њихових посмртних остатака.
73. СПГС даље објашњава да је у јуну 2002. године УНМИК формирао КНЛСМ који је у оквиру свог мандата требало да утврди судбину несталих лица; међутим, он се суочио са многим изазовима на почетку свог рада због претходно урађеног, углавном од стране актера независних од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини. СПГС наводи да су, у покушају да покаже да су злочини били систематски и широко распрострањени, тимови МКТЈ извршили обдукције на што је више тела могуће, вршећи идентификацију у малој мери или је уопште нису вршили; штавише, неидентификована тела која су ексхумирана 1999. године поново су сахрањена на локацијама које још увек нису познате КНЛСМ-у. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЛ полиције УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „*ex-officio*“, без икакве шире стратегије у погледу оптужнице“. Услед тога, прикупљен је велики број неструктурисаних информација.
74. СПГС тврди да је проналажење и идентификовање несталих лица у горе описаном контексту веома тежак и дуготрајан задатак. Он даље тврди да број несталих лица чије је остатке пронашао и идентификовао КНЛСМ „сведочи о његовом напорном раду између 2002. и 2008. године“ и да се „у гробницама и даље проналазе тела и у току су идентификације и повраћаји посмртних остатака члановима породица, често на основу информација садржаних у списима УНМИК-а/КНЛСМ-а“. СПГС даље напомиње да је стога „очигледно да је поступак оснивања система који ће моћи ефикасно да решава нестанке и друга озбиљна кршења међународног хуманитарног права разумљиво постепено“ на Косову, што се огледа у горенаведеном предмету *Палић*. СПГС даље напомиње да се овај процес „ослањао на велики број актера, а не само на УНМИК, на пример на Међународну комисију за нестала лица, Међународни комитет Црвеног крста и домаће организације за нестала лица“.
75. СПГС даље тврди да су за спровођење ефикасних истрага од суштинске важности „професионалне, добро обучене полицијске снаге са довољно средстава“ и да „такве снаге нису постојале на Косову 1999. године и морале су бити основане испочетка и постепено развијане“. У полицијском вакууму након завршетка сукоба, УНМИК је морао да изгради нову Косовску полицијску службу, што представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС

такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које му је постепено преносио КФОР у периоду 1999-2000. године. У том погледу, он упућује на Годишњи извештај полиције УНМИК-а за 2000. годину, у коме се даје следећи опис ситуације:

„полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних иселјавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су их извештаји о несталим и умрлим особама. За полицију УНМИК-а је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.

Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због двадесет различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе уобичајену праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.

76. СПГС наводи да су припадници међународне полиције УНМИК-а који су радили на предметима несталих лица морали да се прилагоде спровођењу истрага на страниј територији и у страниј земљи, са ограниченом подршком Косовске полиције која је још увек била у развоју. Он даље наводи да су ови истражитељи често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију такве информације. Према наводу СПГС-а, све ове препреке спречавале су полицију УНМИК-а да спроведе истраге сходно стандардима који се могу очекивати од држава са успостављеним институцијама које не наилазе на велики број предмета овакве природе, повезаним са ситуацијама након сукоба.
77. У погледу дела истраге који се тиче утврђивања судбине гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић, СПГС прво напомиње одређене недоследности у различитим документима у погледу датума њиховог нестанка. Тако, он сматра да су жалиочеви сродници нестали између 17. и 29. јуна 1999. године. Он такође напомиње да је УНМИК наводно сазнао за случај 2003. године када је отворен ЈНЛ-ов досије.
78. У погледу ИАМИ-ја ЈНЛ-а полиције УНМИК-а (видети изнад §§ 37 - 41), СПГС наводи да је ЈНЛ контактирао сведока, гђу Ж. К, али „нажалост, она није могла да достави ниједну нову информацију која би помогла у проналажењу гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић“. СПГС такође наводи да није било доступних сведока и да није било информација које би довеле до могућег проналажења несталих лица.
79. Подсећајући на размену информација између МКЦК-а и КНЛСМ-а по питању могућег гроба гђе Милосаве Лалић (видети изнад §§ 56 - 58), СПГС наводи да су „настављени истражни напори полиције УНМИК-а ка проналажењу [жртава] барем

до 9. септембра 2008. године... [Међутим,] не постоје уверљиви подаци о [њиховој] судбини...“.

80. У погледу истраге усмерене ка идентификацији починилаца и њиховом довођењу пред лице правде, СПГС тврди да је УНМИК спровео истрагу. Конкретно, из досијеа се види да је полиција УНМИК-а контактирала чланове породице гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Миросаве Лалић, како би добила додатне информације о починиоцима. Међутим, према наводу СПГС-а, није достављена ниједна информација и због тога је предмет затворен.
81. СПГС закључује да је „очигледно да је полиција УНМИК-а покренула и спровела истрагу усмерену ка проналажењу г. Војислава Лалића, гђе Јелене Лалић и гђе Миросаве Лалић“. Међутим, како је „УНМИК приметио у осталим случајевима несталих лица [...], без иступања сведока или без откривања физичких доказа, неминовно долази до одуговлачења полицијских истрага због недостатка доказа“.
82. Полиција УНМИК-а је, према мишљењу СПГС-а у овом случају, „предузела истражне кораке у складу са процедуралним захтевима члана 2 ЕКЉП, у циљу извођења починилаца пред лице правде“. Стога, према мишљењу СПГС-а, није било кршења члана 2 ЕКЉП.
83. СПГС је такође обавестио Комисију да ће можда доставити додатне примедбе у погледу овог случаја, „пошто је могуће да постоје додатне и убедљиве информације“ поред докумената достављених Комисији. Међутим, у том погледу до данас нису примљена додатна обавештења, осим потврде да су истражни списи у потпуности достављени.

3. Процена Комисије

84. Комисија сматра да се жалилац позива на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП) јер УНМИК није спровео ефикасну истрагу у вези са отмицом и нестанком гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Миросаве Лалић.

а) Подношење релевантних списа

85. На захтев Комисије, СПГС је 11. фебруара 2013. године доставио примерке докумената везаних за ову истрагу, које је УНМИК успео да добије. Као што је горе наведено (видети § 83), СПГС је такође напоменуо да можда постоји још информација у вези са овим предметом, које се не налазе у достављеним документима. Дана 9. априла 2014. године, УНМИК је потврдио Комисији да више нису пронађени никакви списи па се тако достављање може сматрати завршеним (видети § 9 горе у тексту).
86. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да поднесе било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује достављање докумената и информација релевантних за жалбу. У том погледу,

Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да им на руке достави информације без одговарајућег објашњења“ (видети предмет ЕСЉП *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда од 31. маја 2005, § 56).

87. Комисија такође напомиње да је правилно одржавање истражних списа који се тичу таквих кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истрага до њихове предаје, кључно за наставак таквих истрага и пропуст да се то учини могао би стога сâм по себи покренути питања сходно члану 2.
88. Комисија нема разлога да сумња да је УНМИК уложио све напоре како би обезбедио релевантне истражне документе. Међутим, УНМИК није доставио никакво задовољавајуће објашњење због чега би документација могла бити непотпуна и у погледу којих делова.
89. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалбе на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети предмет *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда ЕСЉП од 15. марта 2011, § 146).

b) Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2

90. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права, макар од случаја Интерамеричког суда за људска права *Веласкез-Родригез* (видети случај *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда Интерамеричког суда за људска права (ИАСЉП) од 29. јула 1988, серија Ц бр. 4). КЉП такође наводи да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност особе), тумачено заједно са чланом 2(3) (право на ефикасан правни лек) МСПП (видети КЉП, Општи коментар бр. 6, 30. април 1982, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004, §§ 8 и 18, СПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13); видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ал-Авани против Либијске Арапске Цамахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (А/Res/47/133, 18. децембар 1992.) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних арбитражних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције за заштиту свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.
91. Да би се бавила тврдњама жалиоца, Комисија се посебно осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе

дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени“ (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЈП, *Мекен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЈП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998, § 105, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1998-I; видети такође ЕСЈП, *Јасински против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти, или су непознати (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191).

92. Европски суд је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЈП [ВВ], предмет *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 66 изнад у тексту, при § 136).
93. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне пријаве или одговорност за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004, § 310; видети такође ЕСЈП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005, § 210).
94. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да „истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица“ (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 66; при § 191; видети такође ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти или одговорна особа или особе ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, § 312; и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, § 212).
95. Конкретно, закључак истраге мора бити заснован на детаљној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, наведен изнад у § 91, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависи од околности конкретног

случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазарев против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105).

96. Чак и у погледу особа које су нестале и касније пронађене мртве, што није случај у овом предмету, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док су локација и судбина особе неизвесни, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЈП *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 94 изнад, при §46; у истом смислу, случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 66, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр.). 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталог лица и генерално остаје обавеза да се објасни нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, § 46; у истом смислу ЕСЈП [ВВ], предмет *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад, § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, § 64).
97. Што се тиче захтева за јавни надзор, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, најближи сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети случај ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали*, наведен у § 93 изнад, при §§ 311-314; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен у § 93 изнад, при §§ 211-214 и случајеве наведене у њему; ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. јула 2011, бр. 55721/07, § 167, ЕКЈП 2011.).
98. Суд је такође истакао огроман значај који ефикасна истрага има у утврђивању истине о ономе што се догодило, не само због породица жртава, већ и због жртава сличних злочина, као и опште јавности, која има право да сазна шта се догодило (ЕСЈП [ВВ], *Ал-Масри против Бивше југословенске Републике Македоније*, бр. 39630/09, пресуда од 13. децембра 2012, § 191). Уједињене нације су такође уверене у значај права на истину. Према речима Генералног секретара УН-а, „право на истину подразумева свест о потпуној и комплетној истини о догађајима који су се одиграли, карактеристичним околностима везаних за њих и о учесницима у њима. У случају несталих лица... то подразумева и право на откривање судбине и локације жртве“ (видети Извештај Генералног секретара УН-а, *Нестала лица*, документ УН-а А/67/267, 8. август 2012, § 5; видети такође Савет за људска права УН-а, Резолуције 9/11 и 12/12: *Право на истину*, 24. септембар 2008 и 12. октобар 2009; видети такође Извештај Специјалног известиоца о унапређењу и заштити људских права и

основних слобода током борбе против тероризма, Бен Емерсон, Оквирни принципи за обезбеђивање одговорности јавних функционера за тешка и систематска кршења људских права почињена у контексту државних анти-терористичких иницијатива; документ УН-а А/НRC/22/52, 1. март 2013.).

с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

99. Комисија је свесна чињенице да је до отмице и нестанка гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић дошло убрзо након распоређивања УНМИК-а на Косову након оружаног сукоба, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.
100. Са своје стране, СПГС не оспорава да је УНМИК имао обавезу да истражи овај предмет сходно члану 2 ЕКЉП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које се односе на косовски контекст и распоређивање УНМИК-а у првој фази његове мисије треба да буду узете у разматрање при процени питања да ли је ова истрага у сагласности са чланом 2 ЕКЉП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.
101. Комисија сматра да ово покреће два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.
102. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЉП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011, § 44; случај *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; случај *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).
103. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на постконфликтне ситуације, укључујући оне у земљама бивше Југославије (видети, између осталих примера, случај ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 94 и случај ЕСЉП, *Јуларић против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011.). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује на „различите безбедносне околности, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети

ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 97, при § 164; видети такође случај *Гулеч против Турске*, пресуда ЕСЉП од 27. јула 1998, § 81, Извештаји 1998-IV; случај *Ерги против Турске*, пресуда ЕСЉП од 28. јула 1998, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; случај ЕСЉП *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 93, при §§ 85-90, 309-320 и 326-330; случај *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 93, при §§ 180 и 210; случај *Канлибаши против Турске*, бр. 32444/96, пресуда ЕСЉП од 8. децембра 2005, §§ 39-51).

104. Суд је признао да „када до смрти [и нестанака] које треба истражити према члану 2 дође под околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и [...] конкретна ограничења могу захтевати употребу мање ефикасних мера истраге или могу довести до одлагања истраге“ (видети случај ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скени и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад, §164; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006, § 121). Суд је ипак закључио да „обавеза према члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на живот (видети, између осталих примера, ЕСЉП, случај *Каја против Турске*, наведен у § 91 изнад, при §§ 86-92; ЕСЉП, случај *Ерги против Турске*, наведен изнад, §§ 82-85; ЕСЉП [ВВ], *Танрикулу против Турске*, бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101-110, ЕКЉП 1999-IV; ЕСЉП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005, §§ 156-166; ЕСЉП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у §§ 215-224; ЕСЉП *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007, §§ 158-165).
105. Слично томе, КЉП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЉП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад у § 90, при § 1; КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЉП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанима и отмицама на Косову (видети КЉП, Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија), 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).
106. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, као што је описао СПГС, довеле до тога да од кључног значаја буде да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут расподеле свеобухватне одговорности у погледу надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје случајева међу службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав

систем би такође требало да узме у обзир потребу за заштитом жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, случај *P.P. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда ЕСЈП од 4. децембра 2012, §§ 28-32), као и да се размотри нарочита рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЈП [ВВ], *Саргсиан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011, § 145; и ЕСЈП [ВВ], *Чигаров и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, одлука од 14. децембра 2011, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када су полиција и правосудни систем на Косову описани као системи који „добро функционишу“ и који су „одрживи“ од стране Генералног секретара УН-а (видети § 17 изнад).

107. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЈП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988, § 53, Серија А, бр. 145-Б). Комисија се стога слаже са СПГС-ом да природа и степен разматрања да ли ефикасност истраге испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће, у погледу сваког предмета, утврдити да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражног посла на Косову.
108. На крају, као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогућ или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава, Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЈП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 94 горе у тексту, при § 70; *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, бр. 32457/04, пресуда од 27. новембра 2007, § 62).

d) Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету

109. У погледу појединости овог предмета, Комисија напомиње изјаву жалиоца да су отмица и нестанак гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић пријављени КФОР-у и УНМИК-у, укључујући међународно тужилаштво у Приштини и Пећи, МКЦК, српски МУП и Црвени крст Србије.
110. С тим у вези, СПГС тврди да је УНМИК сазнао за овај случај у неком тренутку током 2003. године (видети изнад § 77). Због немогућности да провери тачност те чињенице, Комисија сматра да је МКЦК сигурно обавестио УНМИК о наведеној отмици и нестанку гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић до октобра 2001. (видети § 28 горе у тексту) и да је до априла 2003. године полиција УНМИК-а уписала релевантне предмете у вези са тим (видети §§ 33, 43 и 49, горе у тексту).

111. Циљ ове истраге био је да се открије истина о догађајима који су довели до отмице и нестанка гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Миросаве Лалић, да се утврди њихова судбина и да се идентификују потенцијални починиоци. Да би испунили ове циљеве, они који спроводе истрагу били су дужни да траже, прикупе и сачувају доказни материјал; да идентификују могуће сведоке и узму њихове изјаве; да идентификују починиоце и изведу их пред надлежни суд утврђен законом.
112. Комисија подсећа да би ефикасне истражне радње морале да се спроводе брзо и експедитивно, где би надлежни органи предузели све разумне кораке и испратили очигледан след истраге како би осигурали доказе везане за инцидент, укључујући, између осталог, сведочење очевидаца, форензичке доказе итд. Истрага такође мора да обезбеди елемент јавног надзора у довољној мери, као и да у разумној мери буде доступна породици жртве. Закључак истражитеља мора да се заснива на подробној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Штавише, истрага би требало да се повремено преиспита, како би се обезбедило да све доступне информације буду узете у разматрање. Пошто обавеза спровођења истраге није обавеза резултата већ средстава, при оцењивању њене ефикасности треба узети у обзир околности конкретног случаја и практичну реалност истражног рада (видети §§ 94-95 изнад).
113. Комисија напомиње да је од самог почетка истраге било очигледних недостатака у њеном спровођењу. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са њеном ограниченом временском надлежношћу (видети § 66 изнад), Комисија подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истраге са чланом 2 ЕКЈП само за период након 23. априла 2005. године, узимајући у обзир статус предмета тог датума (ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 94, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области спровођења правде (видети § 20 изнад).
114. Комисија напомиње са овим у вези да је, према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, потпуна полицијска извршна власт у области Пећи, укључујући кривичне истраге, била под потпуном контролом полиције УНМИК-а до јуна 2000. године. Дакле, УНМИК је имао одговорност да обезбеди, *прво*, ефикасно и експедитивно спровођење истраге; *друго*, да сав релевантан истражни материјал буде прописно предат органима који преузимају одговорност за истрагу (ЕУЛЕКС); и *треће*, да истражни списи могу да се прате и преузму уколико се појави потреба за тим на било ком каснијем ступњу.
115. Пошто је узела у обзир тврдњу СПГС-а да би списи поднети Комисији могли бити непотпуни, као и због недостатка даљег објашњења у вези с тим (видети § 83 изнад), Комисија претпоставља да УНМИК не може да гарантује да ли су списи достављени Комисији потпуни или не. У случају да нису потпуни, то би значило да је можда дошло до неке од следећих ситуација: није спроведена прописна истрага; спис није исправно и у потпуности предат ЕУЛЕКС-у; или УНМИК није добио натраг потпун спис од особе тренутно задужене за његово чување. Комисија је већ напоменула да нема разлога да сумња у поштене намере УНМИК-а у настојању да обезбеди потпун истражни спис ради његове процене (видети § 88 изнад). Међутим, Комисија сматра да, без обзира на то које је од ових могућих објашњења применљиво, оно би указало

на пропуст који се може директно приписати УНМИК-у, било да се ради о периоду када је он обављао своје извршне функције или у свом садашњем својству.

116. У погледу првог дела процедуралне обавезе, којом се утврђује судбина гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић, Комисија напомиње да се још увек не зна где се они налазе. Комисија напомиње да је анте-мортем податке у вези са жалиочевим несталим сродницима прикупио МКЦК, у периоду између 1. јуна и 20. септембра 2001. (видети § 28 изнад). Међутим, из релевантне ставке МКЦК-ове базе података види се да је прикупљен довољан број референтних узорака ДНК за потребе идентификације једино у погледу гђе Јелене Лалић и г. Војислава Лалића; међутим, узорци ДНК у погледу гђе Милосаве Лалић још увек су недовољни (видети изнад, § 29).
117. С тим у вези, Комисија напомиње да је прикупљање узорака ДНК само по себи од суштинског значаја, јер обезбеђује неопходан материјал за будућа компаративна истраживања и могућу идентификацију пронађених посмртних остатака. Међутим, у овом случају, узорци су у потпуности били прикупљени једино у погледу две жртве. У погледу гђе Милосаве Лалић, четрнаест година након њене наводне отмице такви узорци још увек нису прикупљени, а надлежни органи нису понудили објашњење због чега то није учињено. Комисија даље напомиње да девет година овог периода (1999-2008.) спада под период када је УНМИК имао пуну власт на Косову и да период неактивности, почевши од 23. априла 2005. до краја извршног мандата УНМИК-а у области правосуђа, спада под временску надлежност Комисије (видети § 66 изнад).
118. Широко је прихваћено да је поређење узорака ДНК материјала једини начин обезбеђивања сигурне идентификације посмртних остатака после тако дугог временског периода. Стога прикупљање довољних узорака од сродника несталог лица постаје императив, а без тога, шансе да се утврди идентитет посмртних остатака, ако се они пронађу, веома су мале. Дакле, настављени пропуст да се прикупе такви узорци озбиљно смањује могућност идентификације посмртних остатака гђе Милосаве Лалић у случају да су они пронађени или да убудуће буду пронађени. Комисија стога сматра да овај део процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЉП, у погледу случаја гђе Милосаве Лалић, није испоштован (видети нпр. случај *Буљевић*, предмет бр. 146/09, мишљење ХРАП-а од 13. децембра 2013. године, § 95).
119. У том контексту, Комисија даље напомиње да су активности КНЛСМ-а 2008. године као одговор на информације МКЦК-а, усмерене ка идентификовању могућег гробног места гђе Милосаве Лалић, довеле до проналажења посмртних остатака, њихова правилна идентификација вероватно не би била могућа без узорака ДНК.
120. Комисија се сада враћа на истрагу коју је спровела полиција УНМИК-а и циљу идентификације починилаца и довођења истих пред лице правде, што представља други елемент процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЉП.
121. Што се тиче захтева за брзину и ефикасност, Комисија има у виду да је код сваке истраге, а нарочито код истраге нестанка у околностима опасним по живот, почетна фаза од кључне важности и да она мора да испуни два главна циља: утврђивање

права истраге и обезбеђивање очувања и прикупљања доказа за евентуалан судски поступак (видети мишљење Комисије по сличном питању изражено у предмету X, бр. 326/09 и остали, мишљење од 6. јуна 2013, § 81).

122. У том погледу, Комисија подсећа на изјаву жалиоца да је отмица њених сродника пријављена КФОР-у и УНМИК-у. Као што је горе утврђено, УНМИК је сазнао за нестанак гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић до октобра 2001, а УНМИК-ова полиција је покренула истрагу по том предмету до априла 2003. године (видети § 110 изнад). Међутим, истражни спис не садржи ниједну непосредну активност полиције УНМИК-а осим, вероватно, почетне процене информација, уписа предмета и уноса информација у базу података.
123. Комисија напомиње да није јасно да ли је КФОР пренео полицији УНМИК-а информације неопходне за покретање смислене истраге септембра 1999, када је она преузела пуну извршну полицијску власт у области Пећи 2000. године (видети § 114 изнад). Међутим, како је горе приказано, до априла 2003, полиција УНМИК-а је поседовала све неопходне информације (видети § 110). У сваком случају, једине две суштинске истражне активности које је спровела полиција УНМИК-а по овом предмету – иако неправилно забележене - били су телефонски разговори са двоје сродника несталих лица, гђом Ж. К. и гђом М. Ш, до којих је вероватно дошло марта 2005. године (видети изнад, §§ 38 - 39), скоро две године након отварања предмета. Стога, према мишљењу Комисије, постоји очигледан пропуст у погледу захтева за брзо и експедитивно спровођење истраге.
124. При процени истраге у односу на потребу да се предузму разумни истражни кораци и да се испрати очигледан след истраге како би се добили докази, Комисија узима у обзир чињеницу да прописно вођен истражни спис треба да садржи записе свих истражних активности а нарочито разговора вођених са жалиоцем, осумњиченима и свим потенцијалним сведоцима нестанка. У свим случајевима, такви разговори би требало да се обаве што је пре могуће и требало би да буду забележени и сачувани у предметном спису⁷.
125. У том контексту Комисија напомиње да истражни спис садржи само два контакта са потенцијалним сведоцима (видети изнад § 123) и резултате интернет потраге (видети изнад § 40), марта 2005. године. У том погледу, Комисија сматра да су контакти са потенцијалним сведоцима, више од пет година након отмице, очигледно остварени прекасно и да нису чак били ни правилно забележени а доказна вредност података доступних на интернету под знаком је питања. Комисија такође са забринутости напомиње да је полиција УНМИК-а поседовала податке за контакт сведока од октобра 2001. године, а да су подаци за контакт жалиоца били доступни од августа 2005. године (видети изнад, § 53).
126. Ово је нарочито важно у светлу чињенице да, упркос тврдњи СПГС-а да сведоци нису указали на нове трагове у истрази (видети изнад § 78), они јесу идентификовали потенцијалног осумњиченог, очевица и најмање још двоје

⁷ Видети: Приручник Уједињених нација о ефикасном спречавању и истрази ванправних, произвољних и преких егзекуција, усвојен 24. маја 1989. године од стране Економског и социјалног савета, Резолуција 1989/65.

потенцијалних сведока отмице (видети изнад §§ 38 - 39). Међутим, у спису нема забележених покушаја да се пронађу те особе и да се са њима обави разговор. У погледу кључног сведока, односно преживелог у нападу на село, г. П. М, полиција је једноставно прихватила тврдњу гђе М. Ш. да он није у стању да сведочи, тако да није испратила овај траг (видети изнад, § 39).

127. Полиција такође никада није покушала да идентификује место где се догодила отмица гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић, како би боље разумела околности могућег злочина под истрагом, што је основни корак у случајевима са тако мало доказа. Комисија такође узима у обзир да би адекватна истрага тако тешких злочина требало да укључује бар правилно забележен разговор са идентификованим осумњиченим и сведоцима, идентификавање и обављање разговора са лицима која живе у области наводног злочина или су се нашла ту, посебно онима који су били присутни у време отмице и који су стога можда видели нешто („претресање“ подручја), као и са лицима која су познавала жртве, јер њима могу бити познати могући мотиви.
128. Комисија у овом контексту напомиње да уколико се информације не обрађују, не развијају или не поткрепљују другим доказима и не ставе у одговарајући облик, ма колико ваљане те информације биле у односу на злочин који је под истрагом, оне неће моћи да допринесу његовом решавању. Да би биле прихваћене на суду, информације морају да постану докази, а то је остварљиво једино путем истражних активности које се предузимају у складу са применљивим законима о кривичном поступку. У овом случају, изгледа да полиција уопште није учинила никакве напоре у том правцу (видети нпр. ХРАП, *Тодоровски*, бр. предмета 81/09, мишљење од 31. октобра 2013. године, § 116).
129. Комисија такође подсећа на аргумент СПГС-а да „без иступања сведока или без откривања физичких доказа, неминовно долази до одуговлачења полицијских истрага због недостатка доказа“ (видети 81 изнад). У том погледу, Комисија мора да напомене да код скоро сваке истраге у почетној фази недостаје значајна количина информација. Проналажење неопходних информација како би се надокнадили ови недостаци јесте главни циљ сваке истражне активности. Дакле, истражни органи не би требало да користе недостатак информација као аргумент да оправдају своју неактивност. У спису који је био доступан Комисији не налазе се ниједна правилна активност у том погледу нити било какве истражне радње. Стога се чини да је, уместо да активно трага за информацијама и траговима, или ради на доступним траговима, полиција УНМИК-а једноставно чекала да се додатне информације појаве саме од себе. У овој ситуацији, то је могло довести до губитка потенцијалних доказа (видети нпр. ХРАП, предмет *II. С*, наведен изнад у § 118, при § 107).
130. Није јасно зашто по овом предмету није спроведена ниједна активност, од уписа предмета до марта 2005. године. Према мишљењу Комисије, разлог због чега је овом предмету можда дата мања важност јесте недостатак информација у почетној фази истраге, односно чињеница да ЈНЛ није предузео ниједну меру по том питању. У том погледу, Комисија подсећа на свој став по питању категоризације предмета у „активне“ и „неактивне“ – наиме, да би „требало извршити категоризацију истраге тек након што се спроведе минимум могућих истражних активности и изврши

прикупљање и анализа доступних информација“ (видети нпр. случај *Б. А.*, бр. 52/09, мишљење ХРАП-а од 14. фебруара 2013, § 82). У овом случају, такво давање приоритета није требало да се обави у ранијим фазама, пре него што је са лицем које је пријавило случај и могућим сведоцима обављен разговор о околностима нестанка, нарочито због тога што је до тог нестанка дошло у околностима очигледно опасним по живот, а сви докази до којих се могло доћи били су прикупљени.

131. У погледу периода у току ког је имала надлежност, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да је након тог критичног датума и даље постојао пропуст по питању спровођења неопходних истражних радњи, у складу са континуираном обавезом истраге (видети § 96 горе у тексту), чиме је процена целе истраге доведена у временски период под надлежношћу Комисије.
132. Комисија такође сматра да је полиција УНМИК-а, пошто посмртни остаци гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Миросаве Лалић нису били пронађени и лица одговорна за злочин нису била идентификована, имала обавезу да користи средства која су јој на располагању како би редовно пратила напредак истраге да би била сигурна да ништа није занемарено и да је сваки нови доказ узет у разматрање, и како би обавестила њихове сроднике о напретку истраге.
133. Комисија види из списка да је полиција УНМИК-а два пута разматрала ову истрагу: марта 2005. (видети §§ 37 - 41 изнад) и у периоду октобар-новембар 2007. (§§53-55 изнад). Како је наведено изнад, током првог разматрања, ЈНЛ је контактирао два сведока (видети § 125). Иако су дата имена осумњиченог и троје сведока, дата је препорука да истрага „остане неактивна у оквиру ЈРЗ-а). Овај статус је задржан до 2007. године, када је ЈИРЗ размотрио случај једино у погледу гђе Миросаве Лалић. Међутим, током овог разматрања превиђене су очигледне празнине у истрази, укључујући одсуство забележених изјава особа које су пријавиле случај, сведока или осумњиченог, пропуст да се истражи место злочина или одсуство узорака ДНК, па је дата препорука да се предмет затвори.
134. Такође, иако је 2007. године ЈИРЗ био очигледно обавештен о осталим жртвама које су нестале под истим околностима, истражитељи нису повезали овај случај ни са једном другом постојећом истрагом. То доводи у питање ниво усклађености активности и размене информација међу јединицама полиције УНМИК-а које су радиле у истом домену, ЈНЛ-а и ЈИРЗ-а. Како је Комисија навела у погледу једне сличне ситуације, обавеза истраживања злочина „не може се испунити једноставним утврђивањем адекватног оквира већ једино када постане правилно усклађен систем који је у стању да спроведе адекватну и ефикасну истрагу у складу са чланом 2 ЕКЉП“ (видети ХРАП, случај *Стојковић*, бр. 87/09, § 164).
135. Комисији није јасно да ли је истражитељ размотрио ову истрагу на било ком ступњу. Једини показатељ који указује на такво разматрање налази се у истом извештају о прегледу из 2007. године, а гласи „...затворити предмет – обавестити ОП“. У сваком случају, у спису се не налазе никаква званична упутства тужиоца. Такође, није јасно да ли су они уопште добили две кривичне пријаве упућене међународним тужиоцима (видети изнад, §§ 23, 27).

136. Стога, према мишљењу Комисије, није било адекватног и темељног разматрања овог случаја. Изгледа да су оба разматрања случаја обављена као пуке формалности, будући да полиција није идентификовала очигледне празнине у истражном поступку, да се ослањала на непотврђене или непостојеће чињенице, наставила је грешке које је начинио претходни истражитељ, а чак је направила и нове.
137. Очигледан изостанак било какве хитне реакције полиције УНМИК-а, и адекватне активности у каснијим фазама, могао је указати починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или нису били вољни, да истраже таква кривична дела. Такав став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније.
138. Комисија је свесна чињенице да дужност спровођења истраге није прекршена једноставно због тога што истрага не производи задовољавајући резултат. Ипак, таква истрага мора бити предузета на озбиљан начин, а не да буде само формалност. Комисија сматра да, имајући у виду све околности конкретног случаја, УНМИК није предузео све разумне кораке како би пронашао нестала лица, идентификовао починиоце и извео из пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага није била одговарајућа и није била усклађена са захтевима брзине, експедитивности и ефикасности (видети § 112 изнад), као што то налаже члан 2.
139. Што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође захтева укључивање блиског сродника у истрагу у мери која је неопходна да се заштите његови или њени законски интереси.
140. Како је наведено горе у тексту, у истражном спису је забележен само један контакт успостављен са двоје сродника несталих лица, гђом Ж. К. и гђом М. Ш. (видети изнад § 123) од којих је једна сестра жалиоца. Други контакт са породицама несталих лица, укључујући жалиоца, успоставило је особље МКЦК-а у периоду између јула и септембра 2001. године (видети изнад, §§ 28, 32, 42 и 48). Иако се може претпоставити да су одређене информације о статусу истраге пренете породицама несталих лица у та два наврата, Комисија сматра да истрага није била отворена за јавност, како налаже члан 2 ЕКЈП.
141. У светлу мана и недостатака који су горе описани, Комисија закључује да УНМИК није спровео ефикасну истрагу отмице и нестанка гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић. У складу с тим, постојало је кршење члана 2, процедуралног проширења, ЕКЈП.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЈП

142. Комисија сматра да се жалилац позива, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, загарантованог чланом 3 ЕКЈП.

1. Опсег разматрања Комисије

143. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 61 - 66 горе у тексту).
144. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Суд наглашава да, у вези са чланом 3, „суштина те повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице 'нестао', већ се односи на реакције и ставове надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЉП (ВВ), *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98, *ЕКЉП*, 1999-IV; ЕСЉП (ВВ), *Кипар против Турске*, бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 156, *ЕКЉП*, 2001-IV; ЕСЉП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 104, при § 139; ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 94, при § 74; ЕСЉП, *Алпату Исраилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013, § 69; видети такође ХРАП, *Здравковић*, бр. 46/08, одлука од 17. априла 2009, § 41). „Сродник може тврдити да је директна жртва понашања надлежних органа поготово у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталих, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, бр. 23016/04, пресуда од 31. јула 2012, § 94).
145. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЉП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЉП, *Гелажев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010, §§ 147-148).

2. Поднесци страна

146. Жалилац наводи да су недостатак информација и неизвесност у погледу отмице и нестанка њених родитеља, гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и њене баке, гђе Милосаве Лалић, нарочито због пропуста УНМИК-а да ваљано истражи њихов нестанак, проузроковали душевну патњу њој и њеној породици.
147. Коментаришући овај део жалбе, СПГС одбацује тврдње. Он наглашава да, прво, жалилац није присуствовала нестанку, нити је била у непосредној близини тог места у време када је до њега дошло и, друго, жалилац није изнела тврдње о било каквим лошим намерама особља УНМИК-а укљученог у случај нити доказ о било каквом неуважавању озбиљности случаја или осећања жалиоца и њене породице која проистичу из нестанка гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић.
148. СПГС закључује да се разумљива и очигледна душевна патња жалиоца не може приписати УНМИК-у, већ је она „последича природне патње проузроковане нестанком блиског члана породице“. Тако, према наводима СПГС-а, патњи жалиоца недостају карактеристике које би је разликовале од емотивног бола за који се може сматрати да је нужно изазван код сродника жртве озбиљних кршења људских права.
149. Следствено томе, СПГС тражи од Комисије да одбаци овај део жалбе пошто није дошло до кршења члана 3 ЕКЉП.

3. Процена Комисије

a) Општа начела која се тичу обавезе сходно члану 3

150. Као и члан 2, члан 3 ЕКЉП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (ЕСЉП, *Талат Тене против Турске*, бр. 31247/96, од 21. децембра 2004, § 47; ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, *ЕКЉП*, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЉП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.
151. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети случај ИАСЉП, *Веласкез Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 90, при § 150).
152. Комисија примењује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.
153. КЉП такође препознаје нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, Комитет је навео да нестанци представљају озбиљна кршења права сродника несталога лица, који пате услед душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЉП, Саопштење бр. 107/1981, УН док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Поред тога, у својој одлуци од 15. јула 1994. у предмету *Мохика против Доминиканске Републике*, КЉП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЉП, Саопштење бр. 449/1991, УН док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).
154. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЉП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у пресудне елементе спадају непосредност крвног сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на

такво распитивање“ (видети ЕСЈП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 28. маја 2009, § 159; ЕСЈП, случај *Ер и остали против Турске*, наведен изнад у § 144, при § 94).

155. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: трајање самог нестанка и периода током којег није било информација о судбини несталог лица и истрази коју воде надлежни органи; изостанак било какве „смилене“ акције надлежних органа, упркос чињеници да су им се жалиоци обратили како би пријавили нестанак свог сродника и поделили са њима информације које имају; изостанак могућег објашњења или информација о судбини несталог сродника упркос личним или писменим упитима упућеним званичним органима (видети, између осталих предмета, ЕСЈП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад, § 96; ЕСЈП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Други фактор који доводи до утврђивања повреде члана 3 ЕКЈП јесте континуирана природа психолошке патње сродника жртве нестанка (ЕСЈП, *Салаков и Ислијамова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013. године, § 201).
156. КЈП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ал-Абани против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001) и тетке/тече, ујне/ујаке и стрине/стричеве (*Беназиза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007) (*Башаша против Либијске Арапске Цамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У случају *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметио да „без жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропусти државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након одуговлачених, спорадичних мера које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, ставом 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (видети КЈП, *Амиров против Руске Федерације*, наведено у § 105 изнад, при § 11.7).

157. Комисија такође узима у обзир чињеницу да, према наводима Европског суда, анализа реакције надлежних органа не треба да се ограничи ни на какве конкретне манифестације ставова тих органа, изоловане инциденте, нити на процедуралне чинове; насупротив томе, по мишљењу Суда, процена начина на који су надлежни органи тужене Државе реаговали на упите подносиоца жалбе треба да буде глобална и континуирана (видети ЕСЉП, *Ађиш против Турске*, бр. 7050/05, пресуда од 1. фебруара 2011, § 45).
158. У том погледу, Европски суд је мишљења да би закључци из процедуралног проширења члана 2 такође били од директне важности при разматрању постојања кршења члана 3 (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, наведен изнад у § 154, при § 109; ЕСЉП, *Гелајевић против Русије*, наведен изнад у § 145, при § 147; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 104, при § 140).
159. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЉП у погледу нестанака где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЉП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006, §§ 117-118; ЕСЉП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007, §§ 107-110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сам нестанак и не може се сматрати одговорним за душевну патњу подносиоца жалбе која јој је узрокована почињеним злочином.
160. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЉП, *Товсултанова против Русије*, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010, § 104; ЕСЉП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012, § 103).

b) Применљивост члана 3 на контекст Косова

161. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено горе у тексту (видети §§ 99 - 108 изнад).
162. Комисија понавља да један функционалан систем за спровођење закона треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а 2003. године описао систем полиције и правде на Косову као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 18 горе у тексту).
163. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову

конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.

164. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

с) Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету

165. У оквиру ових догађаја, Комисија у овом случају примећује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЈП.

166. Комисија напомиње блискост породичних веза између жалиоца и њених родитеља, гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића, и њене баке, гђе Милосаве Лалић.

167. Комисија подсећа на пропуст установљен горе у тексту у вези са процедуралном обавезом члана 2, упркос чињеници да је полиција УНМИК-а имала минимум информација потребних да води истрагу од самог почетка. Комисија даље напомиње да органи УНМИК-а ниједном нису контактирали жалиоца, укључујући ситуације када је било потребно сакупити додатне информације о нестанку, обновити истрагу и ангажовати жалиоца у поступку идентификације њених родитеља и баке. С тим у вези, Комисија понавља да, са становишта члана 3, она може да разматра реакције и ставове УНМИК-а у односу на жалиоца у целини.

168. Као што је показано горе у тексту у вези са чланом 2, по овом случају није спроведена ваљана истрага. Ни полиција УНМИК-а ни тужиоци никада нису обавили званичан разговор са жалиоцем; анте-мортем податке који се налазе у истражном спису прикупио је МКЦК. Уместо да прати доступне трагове, чак и у каснијим фазама истраге – или да трага за новим траговима – полиција је једноставно чекала да се информације појаве саме од себе.

169. Изводећи закључке из пропуста УНМИК-а да пружи могуће објашњење за изостанак било каквог контакта са жалиоцем, Комисија сматра да је ова ситуација, која се наставила током периода временске надлежности Комисије, изазвала озбиљну неизвесност жалиоца и њене породице у вези са судбином гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић, као и са статусом истраге.

170. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да је жалилац трпела тешку патњу и бол током продуженог и дуготрајног временског периода због начина на који су се органи УНМИК-а бавили предметом и због њене немогућности да сазна шта се десило блиским члановима њене породице. У том погледу је очигледно да, у било којој ситуацији, бол ћерке која мора да живи у неизвесности у вези са судбином својих несталих родитеља и баке мора бити неподношљив.

171. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је УНМИК својим понашањем допринео патњи и душевном болу жалиоца, чиме је дошло до кршења члана 3 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

172. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.

173. Комисија напомиње да принудни нестанци представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од 1999. до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи и кривично гони лица одговорна за отмицу и нестанак гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Милосаве Лалић и да његов пропуст да то учини представља настављено озбиљно кршење права жртава и њихових сродника, поготово права на утврђивање чињеница.

174. Комисија истиче забринутост СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достижно.

175. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула горе у тексту (видети § 18), одговорност УНМИК-а која се тиче судства на Косову завршила се 9. децембра 2008.

176. године, када је ЕУЛЕКС преузео потпуну радну контролу у области владавине права. УНМИК стога није више у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истраге које су још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или локалним властима. Такође, након проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.

177. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалиоца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, ЕКЉП,

2004-VII, § 333; ЕСЈП, *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010, § 171; ЕСЈП [ВВ]), *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012, § 109), мора тежити томе да, уз сва дипломатска средства која су му доступна у односу на ЕУЛЕКС и косовске власти, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за отмицу и нестанак гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Миросаве Лалић и да ће починиоци бити изведени пред лице правде. Жалилац и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;

- Јавно призна, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи отмицу и нестанак гђе Јелене Лалић, г. Војислава Лалића и гђе Миросаве Лалић, као и са патњом и душевним болом до којих је касније дошло, и јавно се извини жалиоцу и њеној породици у вези са тим;

- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцу за моралну штету коју је претрпела због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол које је жалилац претрпела услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о „Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права“ (А/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;

- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање;

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

- 1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 3. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**
 - a. ТРАЖИ ОД ЕУЛЕКСА И ДРУГИХ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ ГЂЕ ЈЕЛЕНЕ ЛАЛИЋ, Г. ВОЈИСЛАВА ЛАЛИЋА И ГЂЕ МИЛОСАВЕ ЛАЛИЋ НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**
 - b. ЈАВНО ПРИЗНА ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА ОТМИЦОМ И НЕСТАНКОМ БЛИСКИХ ЧЛАНОВА ЖАЛИОЧЕВЕ ПОРОДИЦЕ, КАО И ЗА ПАТЊУ И ДУШЕВНИ БОЛ ДО КОЈИХ ЈЕ ДОШЛО И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦУ И ЊЕНОЈ ПОРОДИЦИ;**
 - c. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЖАЛИОЦУ ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНА 2 И ЧЛАНА 3 ЕКЉП;**
 - d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
 - e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**
 - f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦА И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј Антонов
Извршни службеник

Марек Новицки
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

ИАМИ – Извештај о анте-мортем истрази ЈНЛ-а полиције УНМИК-а
ЦЈКИ – Централна јединица за кривичну истрагу
СГПП – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ОП – Одељење правде
ОС – Окружни суд
ОЈТ – Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ – Савезна Република Југославија
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП – Интерамерички суд за људска права
МКНЛ – Међународна комисија за нестала лица
МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ – Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
МЈТ – Међународни јавни тужилац
КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК – Ослободилачка војска Косова
МоР – Меморандум о разумевању
ЈНЛ – Јединица за нестала лица
МУП – Министарство унутрашњих послова Србије Министарство унутрашњих послова)
НАТО – Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ – Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
РИЈ – Регионална истражна јединица
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
УН – Уједињене нације
УНХЦР – Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК – Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову
КПИЖ – Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ – Јединица за истрагу ратних злочина